

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Анна Віталіївна Власюк,
учитель англійської мови,
гімназії «Синьозерна» № 257
Подільського району,
м. Київ, Україна

УДК 37.0(480)

СТАНОВЛЕННЯ ТАЛАНТІВ В ЯПОНІЇ

Основою високого рівня життя японців є надзвичайний статус освіти, побудованої за принципами гуманізму та людино-центризму. Повага до людини, її суб'єктивності пронизує всю життєдіяльність японців і є основним принципом освіти. В освітній стратегії держави головний акцент роблять на тому, що кожна дитина цінна, незалежно від її якостей та здібностей. Гуманістичний принцип японської освіти проголошує: «Необдарованих дітей немає!» Обдарованість сприймають не як поодинокі, унікальні, дане природою явище, а як те, що можна розвинути у більшості. Талант, на думку автора, – це максимальний рівень розвитку здібностей дитини, що починається з раннього розвитку мовних та музичних здібностей і поступово стає системою цілісного розвитку особистості. Так, С. Судзукі пише, що в навчальних закладах вчителі працюють з групою дітей (до 60 чоловік), сформованою за різновіковим принципом (від 3 до 5 років). Роль вчителя полягає в створенні середовища для саморозвитку дитячої особистості.

Значну увагу приділяють розвитку пам'яті, функції сприймання (візуального, слухового, тактильного), комплексним видам художньої діяльності дітей. Виховання у цих навчальних закладах має гуманістичний зміст та форму. Дитину ні до чого не примушують, а створюють розвивальне педагогічне середовище. Отже, рідному вихованню у країні відведено головне місце.

Образ матері в уявленні японців пов'язано зі змістом, що вкладається у слово «амае». Цьому слову важко підшукати аналог у нашій мові, воно означає почуття залежності від матері, що переживається японськими дітьми як бажане. Дієслово «амаеру» означає «бути розпеченим», «шукати захисту». Цими

словами японці виражають відношення до матері. Вони позитивно сприймають прагнення дітей до батьківської опіки, вважаючи, що це захищає від впливу поганої компанії, вживання наркотиків тощо. Острах втратити батьківську любов для дитини більш впливовий чинник виховання, ніж слова осуду.

Період вседозволеності у малюка триває до 5 років. До цього віку японці спілкуються з ним, «як з королем», з 5 до 15 років – «як з рабом», а після 15 – «як з рівним». З дитини, якій у дитинстві дозволяли все, виростає дисциплінований та законослухняний громадянин.

Японці ніколи не вдаються до постійного обмеження дій дитини. Їй нічого не забороняють, від дорослих вона чує лише попередження: «небезпечно», «брудно», «погано». Головне правило: «Не забороняти, а не допускати». Втручатися в конфлікти дітей – означає заважати формуванню соціальної взаємодії, завдяки якій вони навчаються повідомляти про власні потреби й поважати потреби інших. Якщо дорослі з малих років говоритимуть дитині «не бийся», «грайся разом з іншими дружно», то її природні потреби придушуватимуться. У цьому випадку дорослим доведеться у подальшому розв'язувати за них усі проблеми. Тому вже на першому році спілкування у дітей намагаються виробити стабільні групові відносини, коли кожний може «висловити критичне ставлення до того, що йому не подобається, вислухати пораду, осмислити реакцію товариша» тощо.

Відомо, що 2 роки – це вік, коли в дитини розвивається мовлення, в ігрових ситуаціях формуються основні рухові навички. Психологічні дослідження засвідчують, що маніпуляції тісно корелюють з

інтелектом. Тому увагу в цей період приділяють прикладному мистецтву: малюванню, аплікації, оригамі, ояторі (плетіння узорів та вузликів з натягнутого на пальці тоненького шнурка). Такі заняття сприяють розвитку дрібної моторики пальців рук, що необхідно у майбутньому для написання ієрогліфів.

Метою виховання трирічних дітей є формування уявленень про обов'язки та їх розподіл через різні ігрові ситуації, що моделюють ситуації життя. Важливий інструмент виховання маленького японця – це хоровий спів, адже виділяти окремого малюка, за японськими мірками, є непедагогічним. Пріоритетне завдання японської педагогіки – виховати людину, яка вміє злагоджено працювати в колективі. В Японії не порівнюють дітей між собою. Вихователь ніколи не виділятиме кращих і сваритиме гірших, не скаже батькам, що їхня дитина погано малює або найкраще бігає. Виділяти когось не прийнято. Конкуренція відсутня навіть у спортивних змаганнях – перемагає дружба.

Японські вихователі, навчаючи дітей взаємодії, формують їх у групи (хан), що є важливою відмінною особливістю організації дошкільного виховання. Ці групи мають власні імена-назви («Кульбабки», «Жабки» тощо), які вигадують самі діти, що спонукає їх приймати рішення, враховуючи бажання членів групи. Ці групи є своєрідними підрозділами для спільної діяльності. Вони формуються не за здібностями, а на основі того, що може зробити їх діяльність ефективною. Дітям прищеплюють такі навички: дивитися на співрозмовника, виражати себе і враховувати думку однолітків. Це сприяє сформуванню гармонійних відношення у групі, уникненню дискримінацій та стресів, що є проблемою (перешкодою) у соціалізації здібної, обдарованої дитини.

Цікаво будується розпис діяльності садка.

Відкривається він о 7⁰⁰. У цей час діти переважно самостійно організують свої ігри. О 9³⁰ вмикається пісня «Прибери все на місце», згодом діти протягом 10 хв роблять на вулиці зарядку під веселу музику. Лунає пісня «Всі у свої групи», і діти повертаються до груп. Чергові ведуть дітей у хороводі під ранкову пісню. Дітей перелічують, разом з ними обговорюють пору року тощо. Згодом під керівництвом вихователя діти виконують завдання у робочому зошиті, завдання спрямовані на лічбу і розфарбовування (30 хв). Під виконанням завдання вихователь наклеює картинку. Після виконання завдання діти переходять до вільних ігор («Камінь – ножиці – папір», вправи карате, самурайські змагання тощо). Після 20 хв ігор починається підготовка до їжі. Діти дістають принесений з дому сніданок, беруть чашки та серветки. У дитячому садку до того, що принесено з дому, додають гарячу страву та пляшечку молока. Малята співають та розпочинають сніданок. Кожний їсть у своєму темпі (від 10 до 45 хв). Вихователь сидить разом із дітьми, кожний день за різними столами. Поївши, кожна дитина забирає свою серветку, палички, коробочку та завертає їх у рушничок, принесений з дому. Діти знову починають грати з картинками і карточками, що допомагають

вивчити літери. Згодом прибирають іграшки, співають пісню та слухають музику, яку виконує вихователь.

Приблизно через 30 хв діти займаються оригамі, а дорослий ознайомлює їх з новими геометричними формами та способами складання. Взявши для наочності власноруч зроблені вироби, діти йдуть на прогулянку. Коли вони повертаються з вулиці, вихователь розповідає історію, показує ілюстрації. Знову грає пісня, після чого на дітей чекає полуденок. І, нарешті, прощальна пісня вихователю у виконанні дітей і знову прогулянка. Звідти батьки забирають дітей з 16³⁰ до 18⁰⁰ [6].

Приблизно раз на місяць весь дитячий садок вирушає на цілий день у похід. Це можуть бути ботанічний сад, зоопарк чи просто гарна місцевість. Під час таких походів діти не лише дізнаються щось нове, а й набувають витривалості, вчаться стійко долати труднощі.

На думку японців, розпис, правила та ритуали необхідні для створення безпечного, передбачуваного для дитини оточення. Кожний день дає малюку можливість набутися впевненості в собі, швидше включитися у групову діяльність. Діти знають, чого від них чекають і як потрібно поводитися. Наприклад, коли малюки приходять до садка, вони мають роздягнутися, повісити верхній одяг на гачок, поставити взуття у шафу, взути змінне взуття, зайти до кімнати, сісти у коло разом з іншими дітьми, тоді як вихователь грає на фортепіано. Коли всі розсядуться (по колу), кожна дитина вітається з вихователем: так малюк відчуває свою значущість, належність до групи дитячого садка.

Процес становлення людини, як особистості, входження її у традиційну культуру народу, ознайомлення з прийнятими нормами життя, поведінки у ранньому дитинстві дає позитивні результати. В Японії проводять багато дитячих свят, які залучають малят до традицій своєї країни. Традиційні синтоїстські та буддійські обряди супроводжують маленького японця від самого народження і протягом життя. Серед них: свято вибору імені (на сьомий день після народження); свято дівчат і хлопців; церемонії досягнення дітьми трьох, п'яти й семи років; день, коли дівчат одягають у кімоно, а хлопчиків – у монцуки і хакаму (верхнє кімоно та широкі шаровари) тощо.

В Японії діє система «6–3–3–4»: обов'язкова освіта у шестирічній початковій школі, в середній школі І ступеня (3 роки) і II ступеня (3 роки), потім – університет (4 роки).

Традиційно мета навчання в японській школі більше виховна, ніж освітня. Прийнято вважати, що набагато краще бути гарною людиною, ніж ученим. Ця мета реалізується в освіті в ідеї «кокоро», що в перекладі означає *серце, душа, розум, гуманізм*.

Японці переконані, що важлива, об'єктивна основа освіти у початковій і середній школі – це збагачення дітей «кокоро» і менше знаннями та вміннями. Зміст поняття «кокоро» охоплює таку проблематику: повага до людей і тварин, симпатія та великодушне відношення до інших людей, пошук істини, здатність відчувати прекрасне та високе, володіти самоконтролем,

берегти природу, робити внесок у розвиток суспільства. Цей принцип пронизує зміст усіх програм, предметів і повсякденне життя.

Компоненти освітньої системи (дошкільна, шкільна, вища освіта) пов'язані та об'єднані єдиною метою – передати підростаючому поколінню традиційні моральні та культурні цінності сучасного японського суспільства (колективізм, повагу до людини та природи, прагнення до максимальної творчої самовіддачі тощо).

Обов'язкова складова програми в більшості класів – заняття, присвячені роздумам та самокритиці. На них діти обговорюють те, що подобається і не подобається у школі, згадують випадки власної негативної поведінки, оцінюють якість виконання індивідуальних та групових завдань. Дітей навчають аналізувати конфлікти, що виникають у групі. До того ж, наголошується на вмінні уникати суперництва, оскільки перемога одного може означати «втрату обличчя» іншого.

Продуктивним способом розв'язання конфліктів, на думку японців, є компроміс. Кожна дитина має зрозуміти, що вона, одна з багатьох, тому думку іншого необхідно поважати. У давній Конституції Японії було записано, що головне достоїнство громадянина – вміння уникати протиріч. Дітей навчають:

«Не можна говорити тільки “ні”, потрібно дотримуватися формули “НІ – НІ – ТАК”». Кажучи «ні», завжди усміхайся: *по-перше*, тому що японці, спочатку бачать, а потім чують, а *по-друге*, серйозне «ні» вважається не дуже ввічливим. Вдома, у навчальних закладах багато часу приділяють засвоєнню манер, ритуалів, важливих виразів, на які багата мова японців. Необхідний елемент японського етикету – уклін. Японці супроводжують укліном кожне «дякую», кланяються під час зустрічі, перед прийняттям їжі, під час виношення прапора, у відповідь на слова старшого тощо.

У поєднанні давніх традицій із сучасними методами виховання особистості полягає секрет успіху Японії. Визнання права кожної особистості на розвиток, прояв розумових та моральних здібностей на благо нації та людства, вважаємо одним із тих «золотих ключиків», прогресивних тенденцій не лише Японії, а й усіх інших успішних суспільств та цивілізацій.

Ранній розвиток як передумова становлення здібностей

Проблема раннього розвитку, його значення в процесі становлення особистості привертала увагу науковців відтоді, як було підтверджено гіпотезу щодо важливості соціальних, виховних чинників наряду з генетичними, природними. Майже 2,5 тис. років тому Конфуцій пропонував інтенсивно розвивати дітей. Дж. Локк (1690) вважав, що 9 із 10 людей зобов'язані тим, які вони є, вихованню. Гельвецій пропагував ідею виховання як засіб формування геніальності. На початку XIX ст. пастор Карл Вітне (Німеччина) виховував свого сина, навчаючи його з дня народження за власною методикою. Як результат, у 9-річному віці син став студентом Лейпцігського університету, в 13 – доктором філософії, а у 18 – професором

університету [5]. Значущість періоду раннього дитинства підтверджує також історія «вовчих дівчаток», Амалі і Камалі, які росли у середовищі, що було чужим їх природі. Усі зусилля та спроби щодо повернення дітям людської подоби видалися марними, у них не було шансів повноцінно розвиватися у подальшому. Це свідчить про те, що освіта та навколишнє середовище, в яке потрапляє малюк одразу після народження, визначають, якою стане людина.

На сьогодні існують методики раннього розвитку (Г. Доман, С. Лупан, М. Монтессорі, М. Зайцева, Б. Нікітіна), серед яких чільне місце займають методики раннього розвитку Японії (С. Судзукі, М. Ібуки тощо). Японія – інтелектуально та економічно потужна країна, яка не безпідставно проблемі раннього розвитку відводить чільне місце.

У старій японській приказці сказано: «Який ти у три роки, такий ти і в сто» [7]. Японці одними з перших почали говорити про необхідність раннього розвитку. Дошкільній освіті, навчанню і вихованню у ранньому віці в Японії приділяють значну увагу, адже згідно з твердженнями психологів, у дошкільному віці людина отримує 70 % знань і лише 30 % – за все подальше життя.

У вихованні, на думку С. Судзукі, автора методики раннього навчання гри на скрипці, необхідно слідувати таким принципам: стимулювати пізнання через збудження інтересу малюка, виховувати характер, сприяти розвитку творчості та навичкам. Головне завдання полягає не у тому, щоб виростити генія, а в такій освіті, яка б «формувала глибокий розум і здорове тіло, робила дітей кмітливими та добрими» [там само].

Діти можуть досягти високого освітнього рівня, але таке навчання має починатися з першого дня від народження, оскільки тут закладено ключ до подальшого розвитку людського потенціалу та здібностей [там само].

Наслідування зразка творчої поведінки займає визначальне місце у розвитку творчих здібностей дитини. Як пише М. Ібука, діти починають наслідувати вже у перший рік життя, а на другому і третьому році вони наслідують свідомо, і не лише дітей свого віку, а й старших. «Вони імітують все: жести, манеру говорити, ходу та дії. Наслідуючи, дитина не просто мавпує – це акти справжньої творчості» [3].

Особистий досвід пізнання дитини у перші 3 роки життя, тобто в період розвитку мозкових клітин, це ключ до розвитку її розумових здібностей. Жодна дитина не народжується генієм або дурнем. Все залежить від стимулювання та ступеня розвитку головного мозку у вирішальні роки її життя, а саме від народження до трирічного віку! Мислення, творчість, потреби, почуття, що розвиваються у подальшому, використовують базу, сформовану до цього віку. Тобто, якщо в перші 3 роки не утворилась міцна основа, немає сенсу вчити, як її використовувати [там само].

С. Судзукі також переконаний, що потрібно вчити не дітей, а їхніх батьків. Він пише: «Спочатку ми вчимо маму правильної осанки та постановки

руки, пропонуємо вивчити простеньку п'єсу, щоб вона могла вчити дитину в домашніх умовах. Перша п'єса також щоденно програється дитині у записі, вона спостерігає, як грають на скрипці інші діти та її мама. Скоро дитина забирає скрипку у матері зі словами: «Я теж хочу пограти», їй хочеться приєднатися до цікавого заняття». Основний задум полягає в тому, щоб дитина сама сказала, дивлячись на батьків: «Я теж хочу!» [7].

Інтерес породжує допитливість, що виховує волю, необхідну для дорослішання. Воля до дії не проявляється на порожньому місці, вона стимулюється інтересом і спонукає малюка до подальшого розвитку [3].

Успіхи творчості сягають своїми коренями у суб'єктивне емоційне сприймання та досвід раннього дитинства. Інакше кажучи, дитячі фантазії, що здаються дорослим такими далекими від реального життя, насправді є зародками творчості. Дитині нудно гратись з готовою іграшкою, яку можна використовувати лише за одним призначенням. Якою б дорогою ця іграшка не була, вона не представляє цінності для дитини. З нею не можна щось зробити або пристосувати до своєї багатой уяви. Існує багато простих іграшок, що використовують упродовж століть: глина, пісок, папір для вирізання, кольоровий папір для складання тощо. У цих матеріалів є одна спільна характеристика – вони не мають визначеної форми та призначення. Перебираючи їх у руках, малюк перетворює їх форму, зі здивуванням спостерігає за змінами. Тому вони є ідеальними іграшками для дитини раннього віку, коли інтелект, що тісно пов'язаний з практичними діями, розвивається найшвидше [там само].

Навчаючи дітей малюванню, аплікації, ліпленню, японські педагоги використовують своєрідну методику. Під час цих продуктивних видів діяльності дітей намагаються не вчити жодним прийомом. Це дозволяє їм, використовуючи змішання різних фарб, незвичайних за конфігурацією ліній, отримувати яскраві, різноманітні за тематикою композиції. Зазвичай під час ліплення діти спочатку створюють дещо у формі круглої грудочки, млинця, а потім починають у цьому щось впізнавати та називати. У результаті дитячі роботи відрізняються примітивністю. Однак цей підхід збуджує фантазію, уяву: дитина уявляє те, чого насправді не видно, лише існує слабкий натяк. Такі вправи відповідають традиційному японському світосприйманню [6].

Також важливо, як вважають японці, тренувати у ранньому віці рухові навички, адже правильна фізична підготовка прекрасно стимулює розумовий розвиток малюка. Відомо, що дитина, яка лише вчиться ходити, може з легкістю навчитися кататися на роликових ковзанах, а от дорослому оволодіти цими вміннями досить важко [3].

Широко розповсюдженим у японських дитячих садках є заняття ритмікою, що містить «гру, що налагоджує механізм тіла, гру, яка вчить володіти ним, гру та дає можливість сприймати ритм. Заняття ритмікою повідомляють ритмічність самій натурі. А ритмічна

натура – це краса та сила, відповідність законам природи» [5]. За результатами практики рухи дітей стають злагодженими, гармонійними, малюки захоплюючись грою ритму, самі вигадують різні рухи та фігури. На думку японців, це потрібно для того, щоб сформувати у дітей почуття ритму, створити гармонію тіла і духу, пробуджуючи уяву та розвиваючи творчі здібності.

Особливої уваги заслуговує відношення вихователів до професійної діяльності. Воно містить дослідницький характер: чітке усвідомлення мети, аналіз ситуації, вичленування проблем, планування дій та постійне обдумування – рефлексія подій та результатів [2]. Вихователь виконує багато ролей і несе відповідальність не лише за навчання, а й за дисципліну дітей, проведення ними вільного часу та інші завдання, що в інших культурах не пов'язують з поняттям «навчання», а розглядають як обов'язок батьків або інших суспільних структур.

У педагогічній діяльності вихователі дотримуються необхідних правил, що є обов'язковими для «успішного формування громадянина Японії» з раннього віку (їх внесено у спеціальну інструкцію Міністерства освіти Японії).

За *першим* правилом виховання здійснюють як не однобічне навіювання норм, а як спосіб життя. Завдання вчителя не «вчити», а «жити з дітьми», керувати процесом спілкування дітей у конкретних умовах повсякденного життя, приймаючи у ньому особисту участь та показуючи зразки поведінки. В іграх (естафетах) вихователі, незалежно від віку, беруть участь нарівні з дітьми.

Друге правило передбачає, що виховання має бути спрямовано на формування особистісних якостей, без яких неможливо виростити громадянина Японії. Серед них: навички суворого самоаналізу поведінки, власних думок і почуттів; готовність до спілкування з іншими людьми; здатність до прийняття самостійних рішень та реалізації дій і готовність відповідати за їх наслідки. Для розвитку цих необхідних умінь та здібностей важливо навчити дітей працювати, розвивати фізичні здібності та зосередженість.

За *третьим* правилом вихователь має забезпечити, щоб під час навчального процесу дитина усвідомила наявність інтересів інших членів суспільства, власну залежність від них.

Згідно з *четвертим* правилом, основна форма виховання – це групова діяльність, коли критерієм ефективності вважають не результат та якість діяльності окремих дітей, а участь дітей у загальній справі та чітке усвідомлення кожною дитиною своєї ролі.

За *п'ятим* правилом діти привчаються сприймати інтереси групи, як власні. На власному досвіді діти повинні засвоїти, що закони і норми життя в групі та суспільстві, а також їх дотримання потрібні кожній людині [там само].

Останні три групи правил японської освіти підпорядковані основному завданню виховної діяльності – формуванню колективу. Японці надають колективу досить важливе значення. Розвиток особистості з

раннього дитинства відбувається під впливом однокласників, у процесі формування колективної солідарності [9].

Виховання, як особлива сфера педагогічних знань, в Японії методично розроблена. У вчителів є програма, інструкції, підручники, навчальні посібники, допоміжні навчальні матеріали. Програма виховання містить 28 тем, які можна умовно поділити на три групи. *Перша* з них містить теми, що виховують соціальну конформність, яка сприймається та усвідомлюється дітьми, як почуття належності до своєї групи. Педагогічним засобом слугує вироблення навичок безконфліктної взаємодії. Дітей навчають аналізувати причини конфліктів, шукати способи вирішення конфліктних ситуацій.

Друга група тем спрямована на виховання «активної людини». У дітей формують інтерес до власної діяльності, готовність та вміння переборювати труднощі й таке ставлення до праці, яке б розглядалося як внесок будь-якої «маленької справи» у «загальну велику справу». Необхідно підкреслити, що гра та діяльність в японській педагогіці не розділяються. Будь-яка діяльність дитини подається спочатку має форму гри, а пізніше – праці. Чим би дитина не займалась – прибиранням чи грою у хованки, – у неї завжди стимулюється активне, зацікавлене творче ставлення до цієї діяльності.

Третя група тем об'єднана загальним завданням – привчити дитину сприймати суспільні норми як внутрішньо необхідні. Для цього їй часто пропонують ситуації вибору, які вона може самостійно осмислити і на власному досвіді переконатися у необхідності певного типу поведінки.

Значна частина зусиль вихователів зосереджена на формуванні здібності до самостійної діяльності, що поєднується з орієнтацією на чітке слідування встановленим соціальним нормам. У цьому психологічному механізмі формування соціальних установок, які дитина усвідомлює як власні внутрішні потреби, полягає головний принцип японської системи виховання [там само].

Таким чином, можемо підкреслити важливі чинники раннього розвитку, а саме: *створення сприятливих умов для розвитку дитини з перших днів народження; стимулювання психічних процесів, функцій головного мозку, рухової активності; заохочення пізнавальних інтересів малюка; забезпечення зразків творчої, культурної поведінки, педагогічного професіоналізму вихователів та батьків; використання ефективних педагогічних прийомів; створення розвивального середовища; ранній розвиток здібностей, у першу чергу, соціальної взаємодії.*

Терпіння і труд все перетруть

«У геніальності лише 1 % таланту і 99 % поту», – говорив Й. Гете. Японці безперечно підтверджують цей вислів на практиці. Завдяки їхній працьовитості та організованості ми можемо сьогодні спостерігати стрімке інтелектуальне, економічне піднесення цієї країни, зростання і розвиток добробуту японців.

Її першість в інноваціях, технологіях, винахідництві, творчості має забезпечена наполегливістю та працелюбністю японського народу.

Здатність до самостійних дій у поєднанні з орієнтацією на чітке дотримання встановлених соціальних норм, що виховується в японців з раннього дитинства, створює своєрідний психологічний механізм, рису національного менталітету, яку японці сприймають як природну життєву необхідність, недотримання якої призводить до виникнення ускладнень. На думку японських вчителів, важливим завданням виховання є досягнення певної самостійності групи у процесі формування навичок групового самоуправління, а в індивідуальному розвитку дитини – навчання правильній поведінці в ситуації прийняття групового (колективного) рішення – висловлення власної думки, пошук компромісного рішення. Також важливим є формування почуття суспільної відповідальності та боргу [2].

Необхідно зауважити, що трудові доручення, – це необхідна складова навчально-виховного процесу у будь-якій ланці освіти. Так, у навчальному закладі керівників вищого рангу слухачі не лише миють за собою посуд, а й на заняттях з праці йдуть на вокзал чистити перехожим черевики (виходять у поле розкидати перегній, ідуть на завод працювати різноробочими) [8].

У навчальних закладах і на виробництві усі починають день з зарядки (фізичної розминки) та співу. Японці вважають, що це дає гарний заряд на весь день, оптимізує не лише фізичний, а й психічний стан. Для цього також використовують ранкові промови вчителів (керівників) та лозунги, що діють як мобілізуючий аутотренінг. На всіх ланках освіти провідним принципом навчання є діяльнісний підхід, активна позиція суб'єкта навчання, а прислів'я «Терпіння і труд все перетруть» є характерним для національної поведінки японців в усіх сферах діяльності. На думку С. Судзукі, кожна людина народжується з природною здібністю вчитися, а дорослий, який ні до чого не прагне, просто неправильно вихований.

В Японії навчаються всі і це приносить задоволення. Курс на загальну освіту, загальну грамотність було взято після буржуазної революції Мейозі приблизно сто років тому. Він став однією з передумов досягнення таких вражаючих результатів на сучасному етапі. Сьогодні середня освіта в Японії повністю «приноситься у жертву» вищій та перетворюється у хиткий місток, що з'єднує дитячий садок з університетом, а підліткові роки стають у житті японця найважчими. Вони складаються з безкінечного зубріння та хвилювань про майбутнє, що підігріваються у сім'ї та в середньому навчальному закладі.

Навчальний рік в Японії починається 1 квітня і завершується 31 березня наступного року. Він ділиться на триместри: квітень–червень, вересень–грудень і січень–березень – всього 240 навчальних днів. Незважаючи на це, вчителі задають додому стільки, що старшокласники вимушені сидіти над підручниками ще по 5–6 годин на день. Канікули в учнів бувають літом, зимою (до і після Нового року) та весною

(після екзаменів). Систематична навчальна діяльність – етика японської освіти. Учні повинні засвоїти 1850 ієрогліфів, що є мінімумом, встановленим міністерством освіти (адже лише для читання книжок потрібно знати набагато більше – до 3000). Половиною цього ієрогліфічного мінімуму потрібно оволодіти у молодших класах. До того ж, кожний із ієрогліфів має декілька варіантів читання та вимови. Окрім ієрогліфів, у японській мові ще використовуються дві буквені складові азбуки по 48 знаків кожна, а також латинський алфавіт.

Немалих зусиль вимагає і вивчення історії своєї країни. В Японії сьогодні офіційне літочислення ведеться не за європейським календарем, а за роками правління імператорів. Ці назви умовних історичних епох позначаються ієрогліфами, нерідко архаїчними, що також потрібно завчати. Кожний день після занять учні знову відправляються навчатися, але в іншу, необов'язкову школу, необхідну для переходу на наступну сходинку середньої та в університет. Ці школи називаються «дзюку», у перекладі – «школа майстерності» або «репетиторська школа». Там, спеціально найняті вчителі ще раз пояснюють дітям те, що вивчали у школі та додають до цих знань нові, які можна використати на екзамені. У «дзюку» навчаються діти від 3 до 18 років. Їх відвідує шоста частина молодших учнів, приблизно половина середніх і майже усі старшокласники.

Отже, освіта в Японії – це культ, який підтримує сім'я та суспільство. З дитинства японці постійно та інтенсивно навчаються, спочатку – щоб вступити до престижного навчального закладу, згодом – щоб пройти конкурс у кращий університет, потрапити на роботу в престижну та перспективну корпорацію. Прийнятий в Японії принцип «довічного найму» дає людині право лише на одну спробу зайняти гідне місце у суспільстві [1].

Принцип «Кадри вирішують все!» є визначальним в усіх галузях господарства та забезпечується якісною японською освітою, зокрема трудовим вихованням. Якісна освіта в перспективі має достойне працевлаштування, що забезпечує професіоналізм і майстерність японських спеціалістів. Висока працездатність, організованість японців, що формується з раннього дитинства, вибудовує міцний фундамент першості, конкурентоспроможності країни, гарантує їй успіх та добробут, а нам демонструє приклад для наслідування.

Використані літературні джерела

1. Грищенко І. М. Характерні особливості розвитку освіти в Японії [текст] / І. М. Грищенко // Трибуна. – 2009. – № 11–12. – С. 28–29.
2. Детский сад в Японии. Опыт развития детей в группе: пер. с яп. [текст] / общ. ред. и послесл. В. Т. Нанивской. – М. : Прогресс, 1987. – 240 с.
3. Ибука М. После трех уже поздно [текст] / Масару Ибука. – М. : Олта, 2003. – 64 с.
4. Как организовать коллектив дошкольников [текст] / М. Хондзё, Т. Сисидо, М. Исикава и др. : пер. с япон. – М. : Педагогика, 1991. – 152 с.
5. Куроянаги Т. Тотто-тян, маленькая девочка у окна [текст] / Т. Куроянаги. – М. : Детская литература, 1988.
6. Парамонова Л. А. Дошкольное и начальное образование за рубежом. История и современность: учеб пособие [текст] / Л. А. Парамонова, Е. Ю. Протасова. – М. : Академия, 2001. – 240 с.
7. Судзуки С. Возвращенные с любовью: классический подход к воспитанию талантов [текст] / С. Судзуки : пер. с англ. – Мн. : Попурри, 2005. – 192 с.
8. Цветов В. Пятнадцатый камень сада Рёандзи [текст] / В. Цветов. – М. : Изд-во политической литературы, 1986. – 302 с.